

О. М. Каливошко,

к. е. н., доцент, старший науковий співробітник, відділ фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"
ORSID ID: 0000-0003-0417-4529

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.4.63

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ ЯК ІНСТИТУТУ ІНФРАСТРУКТУРИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ

O. Kalivoshko,

Ph.D. in Economics, Associate professor, Senior Researcher, Department of financial-credit and fiscal policy National Scientific Center 'Institute of Agrarian Economics'

EVALUATION OF THE MODERN CONDITION OF LEASING COMPANIES AS A INSTITUTE OF THE INFRASTRUCTURE OF THE FINANCIAL AND CREDIT MARKET

Лізингові компанії є важливим системним та системоутворюючим елементом інфраструктури фінансово-кредитного ринку. Незважаючи на певну популяризацію та підтримку з боку урядових установ, існують певні правові, інституційні, соціальні та економічні фактори, які сповільнюють ефективний розвиток лізингових компаній. У роботі оцінено сучасний стан лізингових компаній України у період з 2007 до 2017 року. Узагальнено динаміку зміни показників діяльності лізингодавців, як-от: вартість та кількість діючих та укладених договорів фінансового лізингу, вартість об'єктів лізингу. Оцінено динаміку змін джерел фінансування лізингових операцій у грошовому та відсотковому виразах. Охарактеризовано динаміку зміни договорів лізингу за галузями народного господарства України, також у грошовому та відсотковому виразах. Проаналізовано динаміку зміни розподілу договорів лізингу стосовно терміну дії.

Leasing companies are an important system and system-forming element of the financial and credit market infrastructure. In developed countries, leasing companies play a much more important role both in the economy and in society. Regardless some popularity and support from government agencies, there are certain legal, institutional, social and economic factors that slow down the effective development of leasing companies. Given this it was decided to assess the current state of the leasing companies as an institution of the infrastructure of

the financial and credit market to determine the optimal levers of their development. To improve the quality of the research and obtain substantiated conclusions, the economic and statistical methods of collecting and processing information, including sampling, grouping, statistical comparison and generalization, were used. The current state of the leasing companies of Ukraine in the period from 2007 to 2017 was estimated in the research. Political events in our country have a significant impact on economic development. Currently, there is a gradual increase in the volume of financing of leasing operations, but we have not yet reached the levels of 2012, the next may be the same rapid growth as in 2013 in relation to 2012. The dynamics of changes in the performance indicators of the lessors, such as: the value and the number of existing and concluded financial leasing contracts, are summarized. The dynamics of changes in the sources of financing of leasing operations in monetary and percentage terms are evaluated. Was characterized the dynamics of changes in lease agreements according to the sectors of the national economy of Ukraine is also described in monetary and interest terms. The dynamics of changes in the distribution of leasing contracts with respect to the term of validity has been analyzed. Proved that the main users of leasing services in Ukraine are economic entities of six industries, namely: construction, extractive industry, agriculture, the sphere of services, transport and food industry. It is determined that the current state of its development should cause serious concern to both scientists and practitioners with government officials, since in developed countries leasing is one of the two main so-called "credit surrogates" that play the most important role in redistributing temporarily free financial resources.

Ключові слова: лізингова компанія, лізинг, інститут інфраструктури фінансово-кредитного ринку, джебела фінансування лізингових операцій.

Key words: leasing company, leasing, institute of infrastructure of financial and credit market, sources of financing of leasing operations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Відповідно до Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" лізинговою компанією є фінансова установа (юридична особа), яка надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги пов'язані з наданням фінансових послуг, та внесена до відповідного реєстру відповідно до законодавства [1]. Лізингові компанії є структурними одиницями інституційної інфраструктури фінансово-кредитного ринку України. За своєю роллю та значенням серед фінансових установ вони займають одне з провідних місць.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження проблемних питань пов'язаних з класифікацією, організацією, функціонуванням та розвитком лізингових компаній, здійснили такі відомі вітчизняні вчені, як О. Бадзим, С. Боринець, Н. Внукова, О. Горбатенко, Б. Луців, М. Малік, В. Міщен-

ко, С. Науменкова, Р. Саблук, Н. Ярошевич та багато інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У розвинених країнах лізингові компанії відіграють набагато значнішу роль як в економіці, так і житті суспільства. Незважаючи на певну популяризацію та підтримку з боку урядових установ, існують певні правові, інституційні, соціальні та економічні фактори, які сповільнюють ефективний розвиток лізингових компаній. З огляду на це, було вирішено оцінити сучасний стан лізингових компаній як інституту інфраструктури фінансово-кредитного ринку для визначення оптимальних шляхів їх розвитку.

Для підвищення якості дослідження та отримання обґрунтованих висновків застосовувалися економіко-статистичні методи збору та обробки інформації, зокрема вибіркового дослідження, групування, статистичного порівняння та узагальнення.

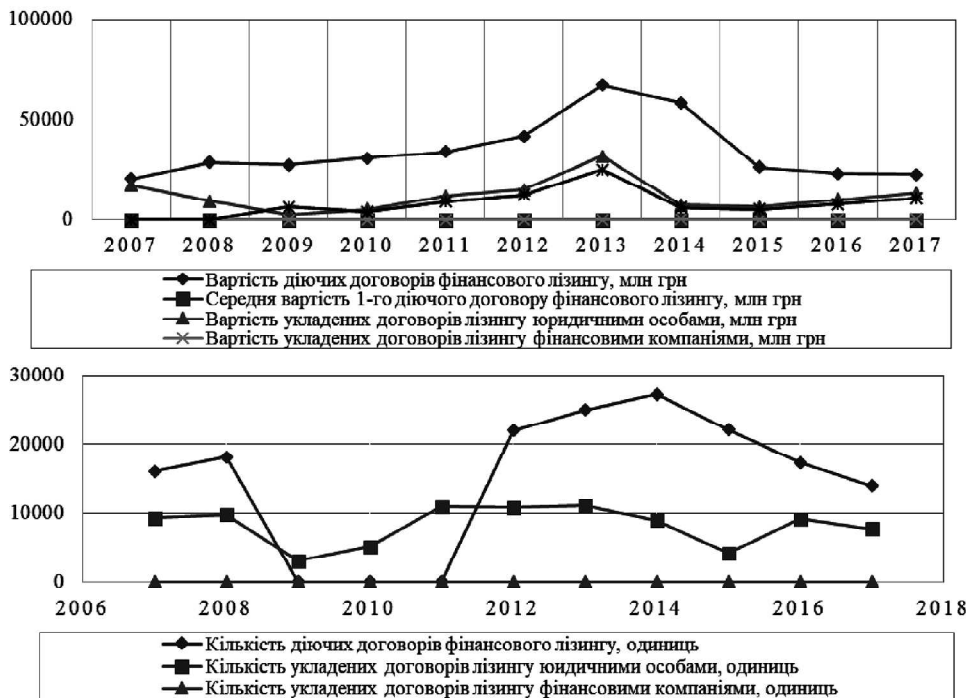

Рис. 1. Динаміка зміни показників діяльності лізингодавців, на 31.12

Джерело: побудовано автором.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На 31.12.2017 року 99,4% від загального обсягу послуг з фінансового лізингу надавалося суб'єктами господарювання, які є юридичними особами, але не являються фінансовими установами [2], а були періоди коли даний показник досягав 99,9% [3; 4https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV%D0%BA%D0%B22013.pdf; 5https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/fk_2012-1.pdf; 6]. Загальні показники їх фінансової діяльності зображено на рисунку 1 [7].

Як свідчать дані рис. 1 періодом розквіту лізингу в Україні був 2013 рік. Протягом 2007—2013 років відбувалося динамічне та послідовне збільшення всіх досліджуваних показників. Наприкінці 2013 року всі вони досягли максимального розміру, а після 2014 року відбулося значення їх зниження, і більшість з них, ще не досягли рівня навіть 2008 року.

На рис. 2 ми навели динаміку змін джерел фінансування лізингових операцій у грошовому виразі, а на рис. 3 у відсотковому співвідношенні [7].

Як бачимо з рисунку 2, загалом обсяги фінансування лізингових операцій протягом 2008—2017 років, після падіння 2009 року, впевнено зростали до 2014 року, в якому відбулося понад чотирикратне падіння, майже як згадане падіння у 2009 році, на основі зазначеного в черговий раз можемо констатувати про те, що політичні події в нашій країні значно впливають на економічний розвиток, наразі відбувається поступове зростання об'ємів фінансування лізингових операцій, але ми ще не досягли показників рівня 2012 року, можливо наступного відбудеться такий же стрімкий ріст, як у 2013 році по відношенню до 2012.

У свою чергу, згідно з даними рисунка 3, ми можемо побачити, що у відсотковому відношенні, значно здали свої позиції у 2015—2017 роках позичкові кошти, у тому числі банківські кредити, в порівнянні з 2008—2014 роками.

Якщо у 2008—2014 роках позичкові кошти займали нішу від 64,5 до 89,9 відсотків від загального обсягу джерел фінансування лізингових операцій, то у 2015—2017 роках відсоток, правда тільки банківських кредитів перебуває на позначці у нещасних 0,2 відсотки, а у 2016 році на відмітці 0,0 відсотка (рис. 3).

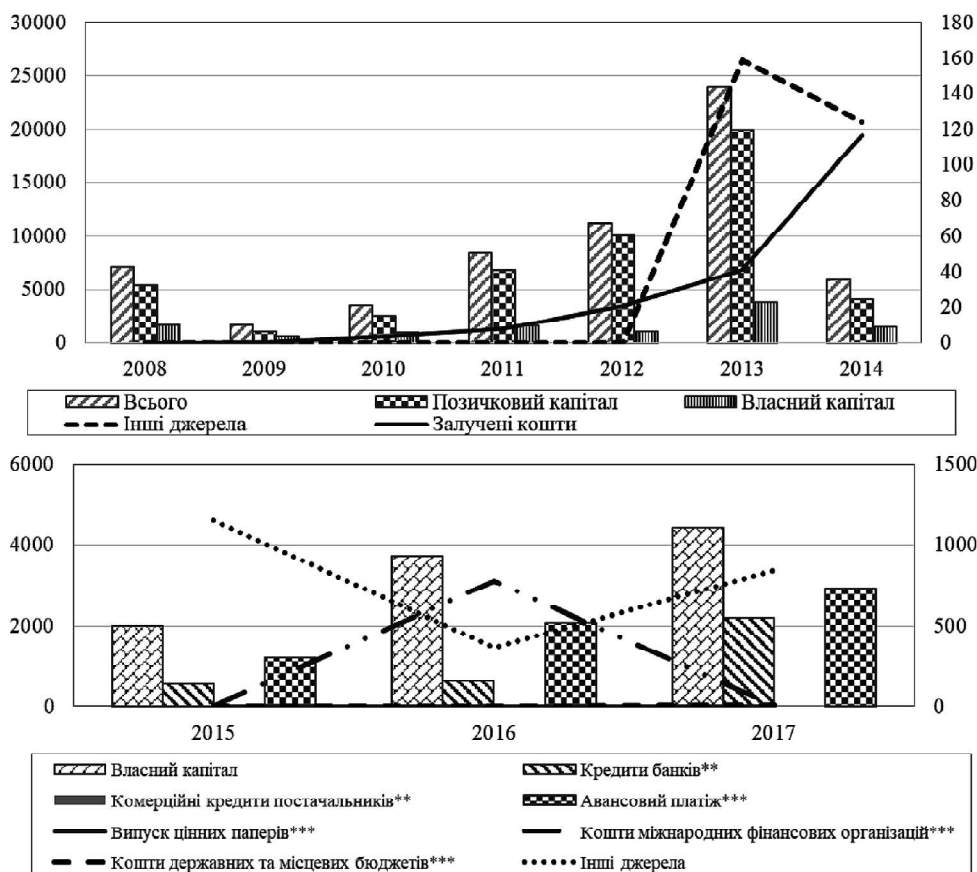
Тобто їх банківських кредитів взагалі не було серед джерел фінансування лізингових операцій, що було б нонсенсом не тільки у розвинених країнах, а й у тих, що прагнуть досягти їх рівня, і всіма засобами науковці і практики били б на сполох, тому що це свідчить про суттєві системні збої у механізмі такого значущого фінансового інструменту, як банківський кредит.

На рисунку 4 ми навели досить цікаві дані, щодо розподілу договорів лізингу за галузями народного господарства у вартісному виразі, а на рисунку 5 у відсотковому [7].

Як свідчать дані рисунку 4, періодом розквіту лізингу був 2013 рік, якому передувало постійне зростання, а у порівнянні з попереднім 2012 років навіть ривок майже у півтора рази. Проте після незначного падіння у 2014 році, який за загальним обсягом договорів лізингу посідає почесне друге місце, відбулося значне, більше ніж у два рази і протягом останніх трьох років, а саме 2015—2017 років, можна констатувати стагнацію і можливо занепад лізингу в нашій державі, навіть у порівнянні з 2008—2009 роками. А якщо поглянути на рисунку 4 більш детально то можна відзначити, що схожу з загальною динамікою, демонструють сільське господарство, транспорт та харчова промисловість, тобто ті галузі ключові суб'єкти господарювання яких користуються послугами лізингу.

У свою чергу, галузь будівництва, єдина з усіх протягом досліджуваного з цього питання десятиріччя, демонструє постійне зниження у користуванні послугами лізингу. За динамікою розподілу договорів лізингу у інших галузях народного господарства значних, загальних та системоутворюючих тенденцій не прослідковується.

На основі показників рисунку 5, які підтверджують дані попереднього рисунку, можемо стверджувати, що основними користувачами послуг лізингу в Україні є суб'єкти господарювання шести галузей, а саме: будівництва; добувної промисловості; сільського господарства; сфери послуг; транспорту; харчової промисловості. Їх сукупна питома вага у згаданому обсязі договорів лізингу протягом 2008—2017 років коливалася в межах від 68,51 від-

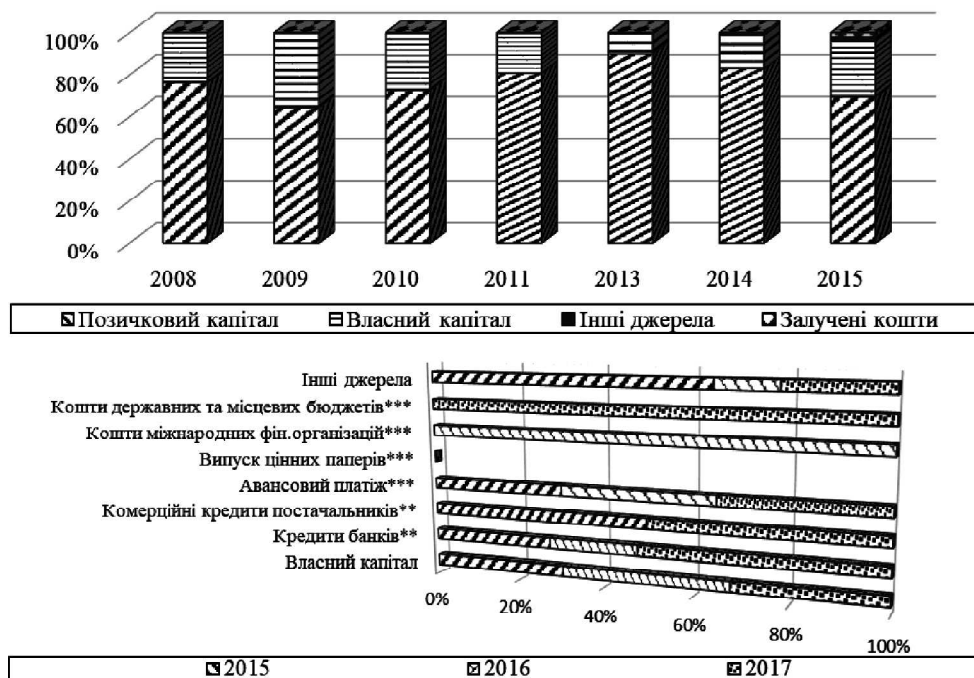
Примітка: **до 2015 року — позичковий капітал; ***до 2015 року залучені кошти.

Рис. 2. Динаміка змін джерел фінансування лізингових операцій протягом 2008—2017 років, у млн грн, на 31.12

Джерело: побудовано автором.

сотка у 2017 році до 93,60 відсотка у 2013 році тобто у період самого найбільшого піднесення лізингу за нинішнього часу.

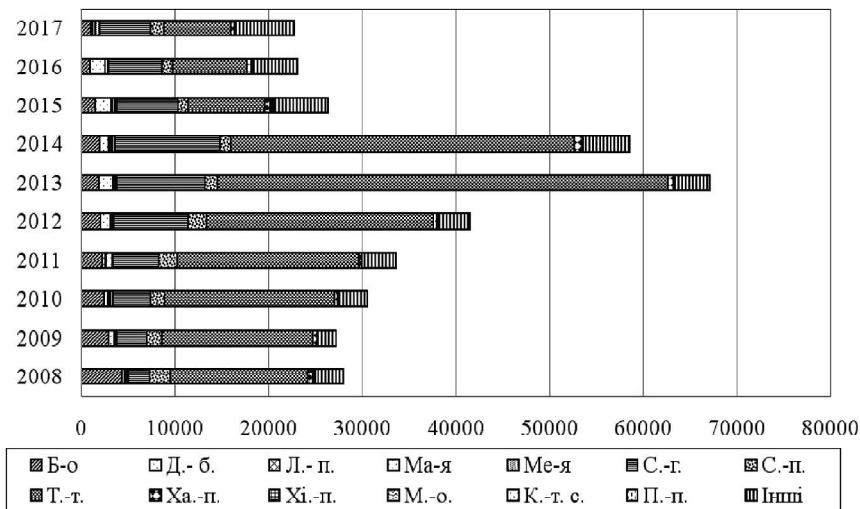
Слід відзначити значне втрачання своїх позицій транспортною галуззю, в останні три роки, у порівнянні з 2008—2014 роками, коли її суб'єкти займали обсяг у по-

Примітка: **до 2015 року — позичковий капітал; ***до 2015 року залучені кошти.

Рис. 3. Динаміка змін джерел фінансування лізингових операцій протягом 2008—2017 років, у %, на 31.12

Джерело: побудовано автором.

Примітка: * б-о — будівництво; д.-б. — добувна промисловість; л.-г. — легка промисловість; ма-я — машинобудування; ме-я — металургія; с.-г. — сільське господарство; с.-п. — сфера послуг; т.-т — транспорт; ха.-п. — харчова промисловість; хі.-п. — хімічна промисловість; м.-о. — медичне обслуговування; к.-т. с. — комп'ютерна та телекомунікаційна сфера; п.-п. — переробна промисловість.

Рис. 4. Динаміка зміни розподілу договорів лізингу за галузями народного господарства України протягом 2008—2017 років, у млн грн, на 31.12*

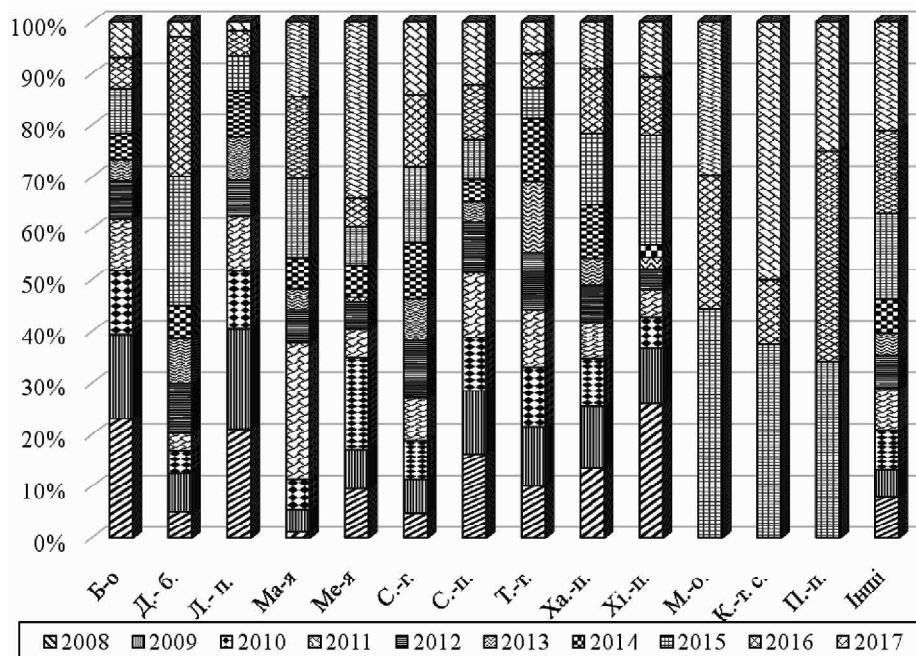
Джерело: побудовано автором.

над п'ятьдесят відсотків договорів лізингу від загальної кількості, а в 2013 році навіть перетнули рубіж у сімдесят відсотків, хоча вона й залишила за собою приблизно третину договорів.

Динаміку такого важливого, для дослідження та значущого для ринку, показника як термін дії договорів лізингу наведена на рисунку 6 [7].

Як видно з рисунка 6, питома вага довгострокових лізингових угод — понад 10 років, з 2008 до 2017 року не перевищувала 6,3 відсотка в рік, а в найкращий для лізингу України 2013 рік взагалі перебувала

на позначці 1,9 відсотки. Незначним до 2015 року, починаючи з 2008 року був відсоток і лізингових угод до двох років, він не перевищував 8,8 відсотка, проте при загальному скороченні кількості лізингових угод у 2015—2017 роках, питома вага угод до двох років зростає від 13,4 відсотка у 2015 році та 19,9 відсотка у 2016 році до 23,2 відсотка у 2017 році. Панівні ж позиції протягом 2008—2017 років у тримували угод від 2 до 5 років та від 5 до 10 років, і якщо останні переважали включно до 2014 року, з найбільшим показником у 62,8 відсотки у той самий значущий 2013 рік,

Примітка * б-о — будівництво; д.-б. — добувна промисловість; л.-г. — легка промисловість; ма-я — машинобудування; ме-я — металургія; с.-г. — сільське господарство; с.-п. — сфера послуг; т.-т — транспорт; ха.-п. — харчова промисловість; хі.-п. — хімічна промисловість; м.-о. — медичне обслуговування; к.-т. с. — комп'ютерна та телекомунікаційна сфера; п.-п. — переробна промисловість.

Рис. 5. Динаміка зміни договорів лізингу за галузями народного господарства України протягом 2008—2017 років, у %, на 31.12*

Джерело: побудовано автором.

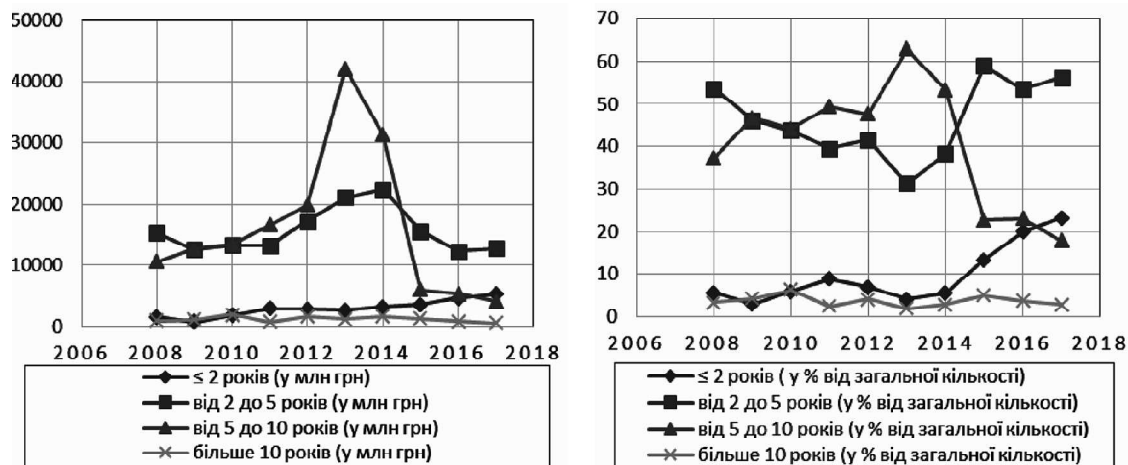

Рис. 6. Динаміка зміни розподілу договорів лізингу стосовно терміну дії протягом 2008—2017 років, станом на кінець четвертого кварталу

Джерело: побудовано автором.

винятком є тільки 2008 рік, то у стагнаційні для лізингу 2015—2017 роки переваги мали лізингові угоди з терміном від 2 до 5 років та показниками понад 50 відсотків, а саме від 53,5 відсотка до 59,0 відсотка від загальної маси угод.

ВИСНОВКИ

На основі вищезазначеного ми можемо константувати, що лізинг в Україні швидше є, але сучасний стан його розвитку має викликати серйозні занепокоєння як у науковців, так і у практиків з урядовцями, оскільки у розвинених країнах лізинг є одним з двох основних так званих "кредитних сурогатів", що відіграють найбільшу роль при перерозподілі тимчасово вільних фінансових ресурсів.

Література:

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
2. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2017 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/OsnPokazn/FK_4%D0%BA%D0%B2_2017.pdf
3. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2011 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/fk_2011.pdf
4. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2012 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/fk_2012-1.pdf
5. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2013 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV%D0%BA%D0%B22013.pdf
6. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2014 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/files/sector/FK%202014.pdf>

7. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of Financial Service Markets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (Accessed 3 March 2019).
2. National Commission for the regulation of financial services markets (2017), "Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2017", available at: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/OsnPokazn/FK_4%D0%BA%D0%B2_2017.pdf (Accessed 3 March 2019).
3. National Commission for the regulation of financial services markets (2011), "Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2011", available at: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/fk_2011.pdf (Accessed 3 March 2019).
4. National Commission for the regulation of financial services markets (2012), "Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2012", available at: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/fk_2012-1.pdf (Accessed 3 March 2019).
5. National Commission for the regulation of financial services markets (2013), "Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2013", available at: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV%D0%BA%D0%B22013.pdf (Accessed 3 March 2019).
6. National Commission for the regulation of financial services markets (2014), "Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2014", available at: <https://www.nfp.gov.ua/files/sector/FK%202014.pdf> (Accessed 3 March 2019).
7. National Commission for regulation of financial services (2019), "Information on the state and development of financial companies and lessors", available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html> (Accessed 3 March 2019).

Стаття надійшла до редакції 05.04.2019 р.